

Marktmodel voltooien

Congestie is oplosbaar, mits we de juiste maatregelen durven te nemen

BAS

Ben Voorhorst

4 juni 2025

Overzicht

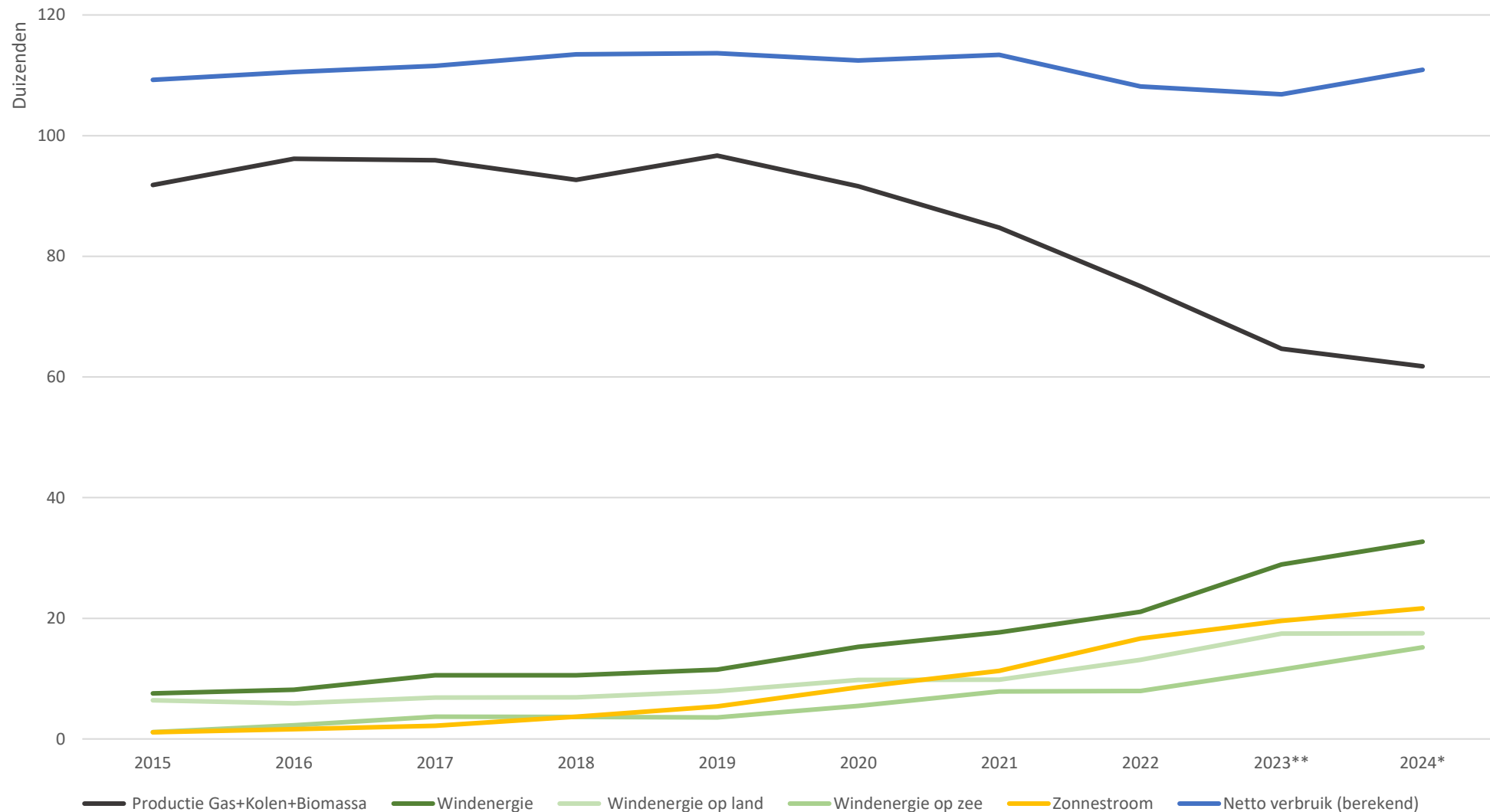
- Netcongestie in perspectief, bepaald geen nieuw probleem
- Marktmodel, missing part
- Wat te doen
 - Schaarste transport beprijzen
 - Geen wachtrijen meer (op netcapaciteit, eventueel wel op aansluitmogelijkheid)
 - Laadgedrag sturen met nettarieven
 - Regeling Pieklevering tijdens koude dagen omzetten naar gas-loze toekomst
- Conclusie: laat de markt het oplossen, werkt altijd beter en sneller
 - En NL kan morgen van het congestie-slot af
 - En vooralsnog wel doorgaan met bouwen / verzwaren van het net

Netcongestie: niets nieuws

- Eerste congestie: 1999, buitenlandcapaciteit, nooit meer weggegaan
 - Oplossing: veilen van capaciteit
 - Bijbouwen van capaciteit
 - Congestie is structureel
- 2006: enorme hausse aan bouwplannen (WKK's, gas-/kolencentrales)
 - WKK's (teruglevering) in Westland en andere plekken
 - Oplossing: congestiemanagement voor korte termijn
 - Bijbouwen
 - Nieuwbouw Gas en Kolencentrales
 - Nieuwe 380 kV-lijnen: Randstad 380, Zuidwest380, Noordwest380; diverse vergunningsprocedures lopen nog
- 2018: zonneweides, teveel opwek, eerste congestie Drenthe
- 2022: Afnamecongestie Brabant / Limburg

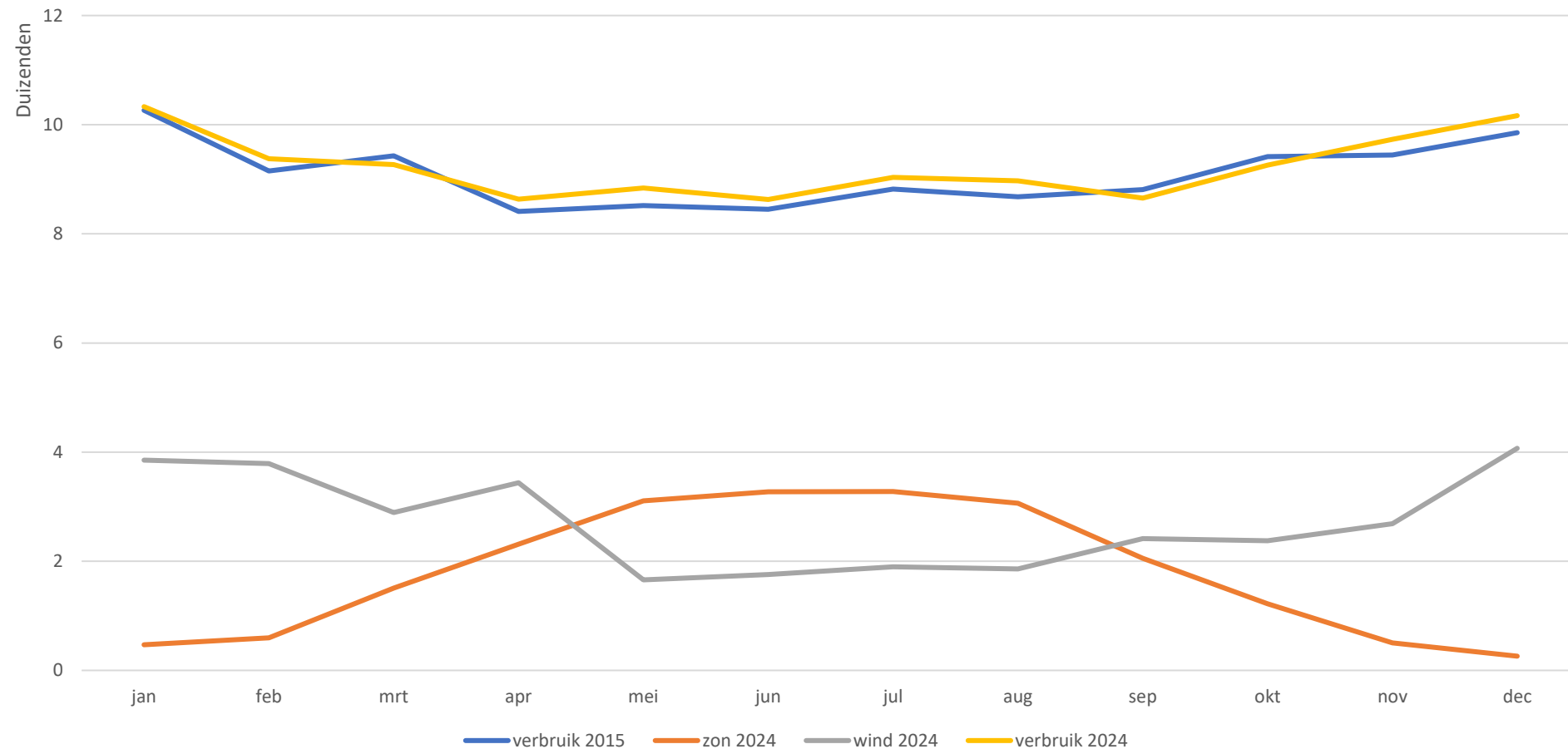
Verbruik en opwek in NL over 10 jaar

(vlgs CBS) GWh

Verbruik per maand (2015 en 2024)

zon/wind productie 2024 (vlgs CBS) GWh

Wat zien we?

- Het elektriciteitsverbruik afgelopen 10 jaar is min of meer vlak
- Het profiel van het verbruik per maand is afgelopen 10 jaar stabiel
- Zegt natuurlijk niets over pieken, maar wel over wat er getransporteerd moet worden
- Maar juist management moet dus heel veel kunnen oplossen

Markmodel: missing part

- Schaarste netcapaciteit fundamenteel managen
- Op buitenlandgrenzen
 - expliciete veiling, nu impliciete veiling door marktkoppeling van E-beurzen
- Structureel in binnenland:
 - Bijvoorbeeld door market-splitting, afgedwongen door Europese commissie
 - Dus beprijzen van de schaarste, de meest betalende krijgen de capaciteit
- Vergoedingssysteem (zoals congestiemanagement nu uitgewerkt is) werkt niet goed
 - Geen juiste beprijzing van flex
 - Prijsopdrijvend, omdat er geen feedback loop is om de prijs juist te laten zijn
 - Heel veel latente flex wordt niet geadresseerd, er is geen prikkel om maximaal in te bieden
 - Duur doordat klant opportunity/zekerheid vergoed wil zien
 - Systeem zit op slot totdat voldoende capaciteit bijgebouwd is

Markmodel: missing part (vervolg)

- Huidige nieuwe contractvormen voor tijdsgebonden capaciteit verre van optimaal
 - Voor klanten moeilijk inpasbaar om terug te gaan naar nul-capaciteit, dus voor veel processen geen oplossing
 - Tariefreductie maakt dat klant niet geïnteresseerd is om terug te gaan naar 'normaal-contract en normaal tarief'
 - In ogen van klanten zijn de vergoedingen/compensaties verre van voldoende, dus onvoldoende aanbod van flex

Beprijzen transport op landelijk transport-net

- Beprijs schaarse capaciteit door capaciteit te veilen indien congestie dreigt
- Iedereen met aansluiting ≥ 1 MW aansluitcapaciteit moet meedoen
- Iedereen heeft recht op 20% afname van zijn capaciteit, voor rest mededingen op veiling in geval van schaarste
- Veilingopbrengsten worden gebruikt voor verlagen nettarieven
- Voordelen:
 - Laagste maatschappelijke kosten, geen prijsopdrijvend effect
 - Klanten kunnen en moeten bepalen wat capaciteit hun waard is op dat moment
 - Geen wachtrijen meer voor transportcontracten (Nederland van slot af)
 - Er blijft één prijszone op de beurs in NL

Beprijzen: consequenties

- Er moet een IT-systeem gebouwd worden (Netbeheerders en klanten)
- Beperkte aanpassingen van regelgeving
- Partijen met diepe zakken kunnen meer kopen (is dat oneerlijk?)
- Als net versterkt is, verdwijnen vanzelf bottlenecks
- Openstaand:
 - Aansluitingen tussen 3x80A en 1 MW: te bepalen door RNB t.a.v. deelname veiling
 - Consumenten-verbruik/opwek: rol van Leveranciers met vergunning
 - ACM bepaald hoeveel netcapaciteit bijgebouwd moet worden en dus wanneer het net voldoende is

Beprijzen: procesgang

- Dag-3: netbeheerder bepaalt of congestie op Dag-0 van toepassing is
- Dag-3: aankondiging van bieding-verplichting voor welk gebied en welke richting (invoeding of afname)
- Dag-2: einde dag klant levert biedingen aan (kan gestaffeld)
- Dag-1: ochtend: klant krijgt resultaat: welke capaciteit is toegewezen voor welke prijs. Direct afrekenen.
- Dag-1: 12:00h klant doet biedingen op E-beurs
- Dag-0: executie van programma conform veiling/beurs uitkomst
- Dag-0: afwijken transport in 'verkeerde' richting wordt beboet (nader te bepalen)

Geen wachtrijen meer

- TenneT kan iedereen aansluiten die dat wil
- Verdeling wordt bepaald door resultaat veiling
- Indien geen vrije-aansluitingen in station beschikbaar: wachten op uitbreiding van station (FCFS)
- Kan morgen ingaan, mits commitment van wetgever en toezichthouder dat regelgeving op tijd (binnen x jaar gereed is)
- Geen duivelse dilemma's meer t.a.v. wie prioriteit heeft
- De markt regelt zelf wie wat waar graag wil

Optimaliseren gebruik laagspanningsnet

- Tariefsturing kan in grote mate congestie oplossen
- Grote groep van $<3 \times 25$ A is te diffuus geworden
- Daarom: splits bestaande 3×25 A naar 3 categorieën
 - Minimaal Kleinverbruik:
 - 3×8 A (5,5kW)
 - 40% van huidige nettatarief
 - Sturende Kleinverbruik: (klant stuurt laden/verbruik buiten piekvenster)
 - Normaal uren buiten piekvenster: 3×25 A
 - Tijdens piekvenster (Nov, Dec, Jan, Feb) van 16:00-21:00h: max 3×8 A (5,5kW)
 - 100% van huidige net tarief
 - Kleinverbruik:
 - 3×25 A
 - Geen beperking tijdens piekvenster
 - 300% van huidige nettatarief

Regeling Pieklevering

- Huidige regeling (Netcode gas)
 - Bij dagen kouder dan -9°C
 - LNB GTS zet gereserveerde netcapaciteit op hogedruk gasnet in
 - LNB GTS levert benodigde extra gas aan leveranciers
 - Regeling is laatste 20 jaar 7 perioden toegepast
 - Meestal 1 dag
 - Één keer 6 dagen achtereen (februari 2012, net geen Elfstedentocht)
- Hoe hebben we dat geregeld voor gas-loze toekomst?
 - Nu niets geregeld voor systeem dat in transitie is
 - Nu per RNB inschatting wat verbruik warmtepompen is bij extreem koud weer
 - Dit zorgt o.a. voor grote voorspelde autonome groei bij bestaande klanten (deel van oorzaak van netcongestie)
 - RNB heeft vandaag geen middelen/bevoegdheden om in te grijpen

Regeling Pieklevering, nieuw voor Elektriciteit

- Ontwerp nieuwe regeling, om onnodige reserves te voorkomen
- Ingrediënten voor nieuwe regeling:
 - Regeling wordt actief bij -7°C (absolute getal nader te bepalen)
 - Speciale distributiewetgeving wordt van kracht
 - Aansluitingen op regionaal net $>3 \times 25\text{A}$ hebben slechts recht op 75% netcapaciteit als regeling pieklevering actief wordt
- Consequenties
 - Er komt transportruimte vrij voor verwarmen van huizen bij extreme kou
 - Geen onnodig net aan te leggen voor situaties die zeer zeldzaam voorkomen
 - Lagere maatschappelijke kosten
 - Minder kans op netcongesties en vermijden onnodige claim op netcapaciteit

Conclusie

- Netcongestie is niets nieuws
- Schaarste is het beste op te lossen door de markt maximaal in te schakelen
- Bij een juiste (momentane) prijs wordt alle flex uit de markt geactiveerd
- Sturen van de consument werkt prima, als er geld verdient kan worden. Vergelijk de response op de saldering.
- Ontwerp robuuste regels, die werken onder alle omstandigheden
- Extreme situaties verdienen speciale regelingen i.p.v. oneindig veel koper

Succes, jullie moeten het doen